

UDK 801.56–81

Izvorni znanstveni članak

Prihvaćen za tisak 3. 10. 1996.

Dubravka Sesar
Filozofski fakultet, Zagreb

O deziderativnim iskazima u slavenskim jezicima

Usporedbom određenoga tipa željnih iskaza u različitim slavenskim jezicima u ovom se prikazu analiziraju strukturne, sintaktičko-semantičke, odnosno modalne posebnosti deziderativnih jezičnih sredstava i ispituje mogućnost uspostave određene deziderativne »paradigmatike« u hrvatskome jeziku. Analiza dokazuje da deziderativni iskazi u jezičnom pogledu nisu proizvoljna, subjektivna, emocionalna ili psihološka kategorija (usklične rečenice), nego se na osnovi utvrđenih posebnosti mogu na sintaktičkoj razini kategorizirati (poput izjavnih i upitnih rečenica) kao samostalna, modalno distinktivna struktura.

Imaju li tzv. željne rečenice (iskazi koji sadrže kazivačevu želju da se nešto ostvari ili ne ostvari) vlastita razlikovna obilježja ili se, s obzirom na njihovu emocionalnu sastavnicu, jednostavno mogu svrstati u emocionalno obilježene iskaze, odnosno u usklične rečenice, kako to tradicionalno čine hrvatske sintakse?¹ Drugim riječima, jesu li željne rečenice posebna sintaktička kategorija — ne samo u kontekstualnom, semantičkom ili obavijesnom smislu, nego i sa strukturno-funkcionalnoga gledišta? S obzirom na mjesto željnih rečenica u sintaksama drugih slavenskih jezika (posebno onih optimalno standardnih, tj. češkoga, poljskoga i ruskoga), ovo nam se pitanje može činiti neumjesnim. Međutim, kako hrvatske sintakse na njega ne daju izričit i nedvosmislen odgovor, pokušat ćemo usporedbom s drugim slavenskim jezicima dokazati da i u hrvatskome postoje određeni distinktivni »deziderativi« koji su ekvivalentni konkretnim pokazateljima željnosti u drugim slavenskim jezicima.

Polazeći od načela da je svaka rečenica (u pragmatično-komunikacijskom ili obavijesnom smislu: iskaz) strukturirana na četiri osnovne razine, i to na leksičkoj, gramatičkoj, modalnoj i funkcionalnoj (aktualno-kontekstualnoj),² odgo-

1 Vidi: Pranjeković (1995), str. 16.

2 Bauer, Grepl (1970), str. 11.

vor na pojedina sintaktička pitanja valja najprije potražiti na temeljnim sintaktičkim razinama — gramatičkoj i modalnoj. Prva, naime, otkriva narav i način oblikovanja sintaktičkih odnosa (subordinacijskih, koordinacijskih) među dijelovima rečenice (ili rečeničnim članovima), ostvarenje predikacije, narav i kategorizaciju osnovnih rečeničnih vrsta i sl. Na drugoj (modalnoj) utvrđuje se odnos između kazivača, sadržaja iskaza i zbilje, koji se sintaktički mora oblikovati različitim kombinacijama glagolskih načina i modalno distinktivne završne intonacije, eventualno i pomoćnim, modalno fakultativnim jezičnim sredstvima (modalnim glagolima, modalnim predikativima i partikulama). Kad je riječ o željnim rečenicama, valja dakle utvrditi kakve su sintaktičke strukture upravo karakteristične za takav tip iskaza, odnosno može li se na osnovi takvih struktura izvesti određeni modalni obrazac po kojemu bi se željne rečenice objektivno razlikovale od izjavnih, upitnih i zapovjednih (kao druge podvrste zahtjevnih) rečenica s jedne, odnosno od emocionalno obilježenih (subjektivnih) iskaza s druge strane.

Kod željnih je rečenica poseban problem u tome što su one po svome sadržaju manje ili više emocionalno obilježene i što je kod njih teže nego kod drugih modalnih struktura odrediti tzv. objektivnu, emocionalno neutralnu (ili optimalno neutralnu) formu (shemu) koja bi imala paradigmatiku vrijednost. Bez takvoga se obrasca ne može utvrditi subjektivnost željnoga iskaza. Naime, kako se svaka razlikovnost utvrđuje u oprekama, tako se i subjektivnost pojedinih iskaza utvrđuje u sintaktičko–semantičkoj, zapravo u modalnoj, opreci prema objektivnim, emocionalno neutralnim obrascima.

U slavističkoj se literaturi (i ne samo u njoj) modalnost kao sintaktičko–semantička kategorija razlikuje od emocionalnosti koja se, kao psihološka kategorija, može (ali ne mora) izraziti i jezičnim sredstvima, odnosno njihovom situacijskom, kontekstualnom aktualizacijom (subjektivizacijom).³ Tako se i željne (deziderativne i optativne) rečenice kao podvrsta zahtjevnih (uz zapovjedne) kategorijski razlikuju od uskličnih i zajedno s izjavnim i upitnim rečenicama kvalificiraju i klasificiraju kao poseban modalni tip iskaza.⁴ Naime, nemajući vlastitu sintaktičku strukturu, usklične se rečenice ostvaruju aktualizacijom svih emocionalno neutralnih struktura — izjavne, obiju upitnih i zahtjevnih (zapovjednih i željnih) rečenica.⁵

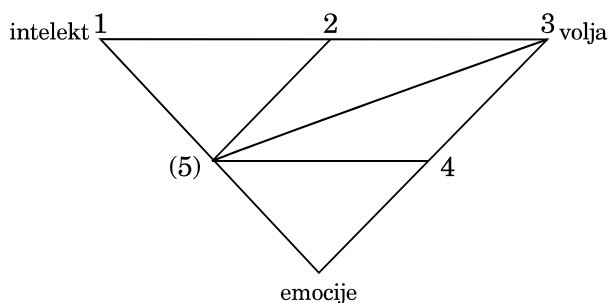
Ako se odnos kazivača, sadržaja iskaza i zbilje (u pojednostavljenom obliku) ostvaruje u relacijama kazivačeva mišljenja (stava), volje i emocija, onda se i osnovni modalni obrasci mogu smjestiti i razvrstati unutar tih triju osnovnih točaka. Shematski bi taj prikaz izgledao ovako:⁶

3 O jezičnim, odnosno modalnim indikatorima emocionalnosti pisala sam u *Filologiji* (1992–1993), str. 389–401.

4 O kategorizaciji rečenica prema njihovoj modalnosti u češkim, poljskim i ruskim sintaksama u usporedbi s hrvatskim pisala sam u *Jeziku* (1989), str. 39–48.

5 O emocionalnoj sastavnici iskaza vidi: Grepl (1962), str. 307–312.

6 Tako ih (bez unutrašnjih linija u trokutu) prikazuje Šmilauer (1966), str. 21.

1 — izjavne, 2 — upitne, 3 — zapovjedne, 4 — željne, (5) — usklične rečenice

Trokut prikazuje suodnos triju osnovnih polazišta kazivača i četiri osnovna modalna obrasca na razini modalnosti u širem smislu (opće, intencijske ili rečenične modalnosti). Budući da su načinske kategorije polifunkcionalne, oblik iskazivanja odnosa prema zbilji ovisi o kazivačevu izboru modalnih sredstava (u užem smislu). »Čistu« emocionalnost nije moguće iskazati nikakvim jezičnim strukturama, ali se usklični iskazi (5) mogu izravno povezati sa svim postojećim modalnim obrascima. Iako usklične rečenice nisu modalna kategorija, mogućnost da se oblikuju kao izjavne, upitne, zapovjedne ili željne rečenice (uz proizvoljnu uporabu jezičnih i izvanjezičnih sredstava i postupaka) dopušta da se i one uvrste u ovaj shematski prikaz.⁷

Željne se rečenice, dakle, oblikuju na relaciji između volje i osjećaja i na modalnoj su razini izravno povezane sa zapovjednim, odnosno zahtjevnim iskazima. Budući da se htijenje kreće u značenjskome rasponu od zapovijedi i zabrane, preko zahtijevanja i poticaja do molbe i želje, željne se rečenice u normativnoj literaturi klasificiraju različito, ovisno o tome smatraju li se više izrazom volje ili osjećaja.⁸ Pri tome se same željne rečenice razlikuju s obzirom na njihove strukturne karakteristike, odnosno prema funkciji određenih modalno distinktivnih jezičnih sredstava, u prvom redu glagolskih načina, partikula i intonacije.

Ovdje se još postavlja pitanje oblika i značenja optativa i/ili deziderativa. Osim što se optativ općenito definira kao željni način⁹ koji se iskazuje indikativom, kondicionalom, pa i imperativom, u pojedinim se jezicima određuje i kao poseban oblik, ovisno o tumačenju njegova podrijetla.¹⁰ U hrvatskome je to

7 Usp. Šmilauer (1966), str. 26; Bauer, Grepl (1970), str. 204–221; Gvozdev (1968), str. 44–52; Valgina (1978), str. 74–78; Klemensiewicz (1969), str. 9–15; Grochowski i kol. (1984), str. 26–27, 79 i d. i druge.

8 U hrvatskim se gramatikama željne rečenice (zajedno sa zapovjednima) tradicionalno svrstavaju u usklične, npr. Brabec, Hraste, Živković (1961), str. 192; Težak, Babić (1992), str. 217–218; Pranjković (1995), str. 16. U Katičićevoj sintaksi (1986) i u najnovijoj gramatici Barić i kol. (1995) poticaj i zahtjev se određuju kao tipovi preoblika osnovnoga rečeničnog ustrojstva, ali se ne utvrđuje strukturna specifičnost željnih preoblika.

9 Vidi: Simeon (1969), str. 991. i Barić i kol. (1995), str. 225. i 418–421.

10 Optativ, prema Simeonu, »postoji kao samostalan, poseban način u nekoliko jezika, a služi za izražavanje želje. U ostalim je jezicima taj način apsorbirao konjunktiv ili imperativ, ili su oni njega apsorbirali.« — ibid., str. 991.

npr. particip radni (*Živio! Dobro došli!*), u češkome, poljskom i ruskom određene kombinacije željnih čestica s indikativom ili kondicionalom.¹¹ Deziderativ se u lingvističkoj terminologiji pojavljuje ili kao sinonim za optativ (coniunctivus desiderativus vel optativus)¹² u njegovu općem (kao željni iskaz) i posebnom značenju (kao poseban željni način), dok drugdje jednostavno označava jezična sredstva (glagole, partikule) pomoću kojih se tvore tzv. željni oblici.¹³ Budući da hrvatska sintaksa, za razliku od sintaksa većine drugih slavenskih jezika, govori o optativu kao četvrtom glagolskom načinu,¹⁴ za željne iskaze općenito koristimo ovdje pojam deziderativnosti.¹⁵

U ovoj se analizi zbog ograničenoga prostora ne možemo baviti svim vrstama i tipovima željnih rečenica i stoga ćemo ostaviti po strani strukture koje nemaju posebnih, razlikovnih željnih obilježja, a prepoznamo ih kao izjavne (*Rado ćemo doći...*), zapovjedne (*Dodite, molim vas,...*), željne s participom radnim (*Dobro došli!*) i »čiste« željne s kondicionalom (*Rado bismo došli...*) — bez tzv. željnih partikula. Izostavit ćemo također jednostavne i složene rečenice s glagolima želje (*Želimo / željeli smo / željeli bismo... doći / da dođete na njegovu promociju.*), kao i sve iskaze koji se samo semantički mogu odrediti kao željni.

Ovdje ćemo se ograničiti na deziderativne rečenice sa strukturnim obilježjima na osnovi kojih bismo mogli govoriti o posebnom modalnom obrascu (shemi). Uspoređujući različite slavenske jezike (nažalost ne sve) pokušat ćemo utvrditi značenjski ekvivalentne željne iskaze koji se oblikuju pomoću istovrsnih razlikovnih sredstava koja, bez obzira na njihovu oblikotvornu pripadnost, možemo nazvati deziderativnim partikulama. Naime, u nekim slavenskim jezicima postoje partikule koje imaju isključivo deziderativnu funkciju (one su modalno razlikovne, odnosno konstitutivne), dok u drugima takvu službu vrše druge vrste riječi, najčešće veznici i pojedini prilozi. Međutim, i čestice koje se rabe isključivo u željnim rečenicama u većini su slavenskih jezika stilski obilježene, knjiške ili zastarjele.

Isključivo deziderativna partikula *kěž* u češkome i njoj ekvivalentna partikula *kiež* u slovačkome jeziku pojavljuju se u kombinaciji s indikativom i kondicionalom: *Kěž už mám tu zkoušku za sebou! Kěž bych už měl tu zkoušku za sebou!* (BG, 31); *Kiež sa dočkáme mieru na celom svete!* (SSJ), *Kiež by sa vrátili ešte dnes!* (PRŠ, 325).

11 Sintakse zapadnoslavenskih jezika izričito navode da se, zbog nepostojanja posebnoga glagolskog načina za iskazivanje želje, sprema partikule i indikativa ili kondicionala može smatrati analitičkim modusom, odnosno optativom; vidi: Bauer, Grepl (1970), s. 31.

12 Simeon, ibid., str. 226.

13 *Rusko-česky slovník lingvistické terminologie* (1960), Praha.

14 Barić i kol. (1995), str. 244., 418–421.

15 *Slovník slovanské lingvistické terminologie* (1977) za željne rečenice navodi sljedeće nazive: češki *deziderativní (přací) věta*, slovački *dezideratívna (želacia) veta*, poljski *zdanie życzące*, gornjolužičkosrpski *prejaca sada*, donjolužičkosrpski *napominajuca sada*, ruski *želatel'noe predloženie*, ukrajinski *bažal'ne rečennja*, bjeloruski *pažadal'ny skaz*, bugarski *želatelno izrečenie*, makedonski *deziderativna (želbena) rečenica*, srpskohrvatski *optativna (deziderativna, željna) rečenica*, slovenski *deziderativni (optativni, želelni) stavek*. Tzv. srpskohrvatski (»SH=HS«) stupac donosi isključivo srpsku lingvističku terminologiju (na ćirilici).

Sličnu funkciju ima i čestica *bodejt'* u češkome, odnosno *bodaj* u slovačkome, poljskome i ukrajinskome, te *badaj* u bjeloruskome. Izgubivši svoju tvorbenu osnovu (Bog+daj), ova deziderativna partikula stoji u kombinaciji s indikativom perfekta ili s kondicionalom: *Bodejt' (by) ho husa kopla!* (BG, 31); *Bodaj t'a lanský sneh spálil!* (PRŠ, 290), *Bodaj by to nebola pravda!* (PRŠ, 325); *Bodajś się udtawił!* (EJP, 240), *Bodajbym nie dożył tej pory!* (Sz, 327); *Bodaj vin s'ogo ne diždav!* (SUM), *Badaj ty prapaŭ!* (BRS).

U slovačkim se deziderativnim iskazima najčešće pojavljuje specifična partikula *bár* s kondicionalom: *Bár by tam nebol ani šiel! Bár by to bola pravda!* (PRŠ, 325).

Poljska je deziderativna partikula *oby* (s kondicionalom) također modalno distinktivna: *Oby ci szczęście zawsze sprzyjało!* (Sz, 327), *Obyś był szczęśliwy!* (SJP).

Modalno je distinktivna i specifična bugarska partikula *dano* (*da*) s indikativom, npr. *Dano da ne vali! Dano skoro da ozdravee! Da pukneš dano!* (ČBR), *Dano dojde po-skoro! Samo dano dojde!* (ČRB).

Željni su iskazi u formi objektne zavisne rečenice s partikulom *da* i indikativom karakteristični za južnoslavenske jezike, posebno za bugarski: *Da si živ i zdrav! Bjaj den da ne vidiš!* (RSBJ), *Da bjahme sega na more! Da beše sega tuk!* (KTM, 91), odnosno makedonski: *Da si živ i zdrav! Golem da porasneš! Da pukneš, da dade gospod!* (RMJ). Slični se iskazi oblikuju u hrvatskome i srpskome: *Da si mi zdrav!*, kao i u slovenskome jeziku: *Da ste mi zdravi!* (T, 434). U hrvatskome se u takvim iskazima obično pojavljuju sprege čestica i priloga — *samo da, da bar*, npr. *Samo da napokon dođe proljeće! Da bar dođe proljeće!*, — ili su bezlični: *Da mi je sada nekamo oputovati!* U slovenskome se partikula *da* u željnim iskazima češće javlja s kondicionalom: *Da bi urnili sreče se in slave časi!* (T, 434), ili također u bezličnim iskazima: *Da mi je to vedeti!* (T, 434). Ruski su željni iskazi s partikulom *da*, npr. *Da zdravstvet solnce, da skroetsja t'ma!* (V, 77) drugačijega, imperativnog tipa (na hrvatski bismo ih preveli pomoću partikule *neka*).

Najveći je broj deziderativnih partikula u slavenskim jezicima nastao srastanjem ili kombinacijom različitih veznika i priloga s kondicionalom, odnosno s pomoćnim glagolom kao dijelom kondicionala.¹⁶ Na taj način strukturirani željni iskazi potvrđuju da su nastali osamostaljivanjem objektnih ili subjektnih zavisnih rečenica tipa: (*Volio bih / Bilo bi mi drago*) *kad bi napokon došlo proljeće (da napokon dođe proljeće)*. Neke od ovako oblikovanih deziderativnih partikula u pojedinim su se jezicima semantički osamostalile više nego u drugima, tako da ih i rječnici definiraju prvenstveno kao modalne riječi. Takve željne iskaze s kondicionalom (među njima su nevelike formalne razlike, uglavnom pravopisne) poznaju gotovo svi slavenski jezici, npr. češki: *Kdyby tak člověk byl mladší! Aby už raději bylo jaro!* (BG, 31), poljski: *O, żeby już była niedziela!* (L, 16), *Aby cię ziemia pożarła! Iż by cię diabli wzięli!* (P, 38), *Gdybyśmy teraz byli nad morzem!* (KTM, 91), slovenski: *Ko bi le bilo, kakor praviš!* (T, 434), *Da bi*

16 Taj je pomoćni glagol ostatak aorista u jezicima koji ga inače nisu sačuvali.

bil to tedaj vedel! Da bi vrnili sreče se in slave časi! (T, 434), hrvatski: *Kad bi (bar) napokon došlo proljeće!*, ruski: *Esli by my eto znali! Liš' by my ne opozdali na poezd! Hot' by ja vspomnil, gde on živet! Čtob on provalilsja! Tol'ko by vy byli zdorovy i sčastlivy!* (BMŽ, 34–36). Navedene se ruske konstrukcije javljaju i u varijanti s infinitivom umjesto participa radnoga, ali se mjesto i funkcija deziderativne partikule ne mijenja: *Esli by eto znat'! Liš' by ne opozdat' na poezd! Hot' by (mne) vspomnit, gde on živet! Čtob emu provalit'sja!* (BMŽ, 34–35). U ovakvim se konstrukcijama može reducirati i kondicional: *Liš' vstretit'sja s nim!* (BMŽ, 36).

Deziderativno značenje mogu imati i iskazi s tzv. imperativnom partikulom (za 3. lice) i indikativom — u češkome je to partikula *at'*, u slovačkome *nech*, u poljskome *niech*, u ruskome *pust'*, u ukrajinskome *nehaj*, *haj*, u bjeloruskome *njahaj*, *haj*, u slovenskome *naj*, u hrvatskome, srpskom, makedonskom i bugarskom *neka*. Budući da je opće značenje takvih struktura zahtjevno, njihovu deziderativnost određuje kontekst i promjena zapovjedne intonacije u željnu, npr. *At' se ti nešto hezkého zdá!* (Š, 25), *Nech sa vám všetko podarí!* (PRŠ, 337), *Niech cię Bóg broni!* (SJP), *Pust' sil'nee grjanet burja!* (V, 77), *Nehaj pryjde!* (SUM), *Njahaj budze tak!* (BRS), *Naj se zgodi tvoja volja!* (T, 434), *Vetrec lek nek dalek nosi tvoja glas!* (RSBJ), *Ajde, taka neka bide!* (RMJ), *Neka te prati sreća.*

Ovdje nismo naveli sve partikule koje se pojavljuju u deziderativnim iskazima,¹⁷ posebno ne one koje su obilježene kao arhaične, izrazito knjiške i govorne. Nismo se upuštali ni u semantičku raščlambu pojedinih tipova deziderativnosti.¹⁸ Tu bi možda, s obzirom na odnos kazivača prema zbilji, osnovnu podjelu trebalo izvršiti prema tome je li iskazana želja »deliberativna« ili »nedeliberativna« (je li opća ili je upućena nekom sugovorniku),¹⁹ odnosno je li monološkoga ili dijaloškog tipa. Isto se tako može govoriti o realnoj (ispunjivoj) ili irealnoj (neispunjivoj) želji. Unutar tih značenja mogu se utvrditi i različiti stupnjevi deziderativnosti (težnja, molba, poticaj, poziv, zahtjev itd.). To, međutim, nije bio cilj naše analize.

Usporedba deziderativnih iskaza u slavenskim jezicima poslužila nam je prije svega za utvrđivanje činjenica koje bi, budući da postoje (i) u hrvatskome jeziku, morala osvijetliti i hrvatska sintaksa. Riječ je o specifičnim sintaktičkim strukturama pomoću kojih se iskazuje i po kojima se prepoznaje želja, odnosno o modalno razlikovnim riječima (partikulama) i načinima, koji uz pripadnu intonaciju predstavljaju obrazac (paradigmu) deziderativne rečenice u slavenskim jezicima. Na osnovi izložene građe može se izvesti njihova opća shema:

dezider r. = partikula + kondicional / indikativ + uzlazno-silazna završna int.

17 Podrobnije o partikulama i njihovoj mogućoj kategorizaciji na morfološkoj, sintaktičkoj i semantičkoj razini govorim u članku tiskanom u *Suvremenoj lingvistici* (1992), str. 251–261.

18 Semantička raščlamba podrazumijeva posve drugačiji pristup ovoj vrlo opsežnoj i složenoj građi. Takav je pristup karakterističan za novije poljske sintakse (vidi literaturu).

19 Slična distinkcija postoji i kod upitnih rečenica, v. Bauer, Grepl (1970), str. 23–24.

Ova sažeta usporedba željnih rečenica u slavenskim jezicima potvrđuje da one i u hrvatskome imaju vlastitu sintaktičku strukturu, bez obzira na to što ne postoji posebni glagolski način za iskazivanje želje. Zbog specifične deziderativne partikule *kěž* češka lingvistika u tom smislu barata i pojmom *deziderativ*,²⁰ a slovenska uz *velelnik* navodi i tzv. *želelnik (naj)*.²¹ Činjenica je da većina slavenskih jezika tvori željne iskaze u formi zavisnih rečenica koje se pomoću različitih veznika i priloga u kombinaciji s kondicionalom ili indikativom oblikuju kao sintaktički samostalne cjeline. Također je činjenica da takvi veznici i prilozi imaju samostalnu deziderativnu funkciju i da se prema tome, bez obzira na njihovu etimologiju, mogu smatrati partikulama (većina ih rječnika tako i određuje).

Isključivo modalna funkcija pojedinih partikula, koje bismo po uzoru na priloge mogli nazvati i »pravima« (npr. spomenuta češka partikula *kěž* koja danas ima izrazito knjiško obilježje i u govornom je jeziku zamjenjuje standardna sprega priloga s kondicionalom — *kdyby*), ne može biti argument da se modalna funkcija veznika i priloga u željnim iskazima odredi kao sekundarna. To bi značilo da se formalni kriterij u definiranju jezičnih sredstava nadređuje funkcionalnom, što upravo gramatičkim riječima nije primjereno.

Činjenica je također da se u većini slavenskih jezika željni iskazi najčešće (s izuzetkom bugarskoga i makedonskoga) tvore pomoću kondicionala (ili bar postoji i takva mogućnost tvorbe), što je razumljivo s obzirom na potencijalnost želje. Time se kondicional u većini slavenskih jezika potvrđuje i kao željni način, odnosno kao »deziderativ«.

U deziderativnim je iskazima poseban problem intonacija, ne samo zato što bi je njihova emocionalna sastavnica činila »neodređenom« ili »slabije« razlikovnom,²² nego i zato što iskazi oblikovani kao zavisne rečenice ne mogu imati rečenični naglasak na vezni(čki)m riječima, odnosno zato što je rematski dio takvih iskaza (pod uvjetom da je red riječi objektivan) odmaknut od partikule i vezan za predikat ili dio predikatnoga skupa. Takva je uzlazno-silazna konkluzivna intonacija očito za željne iskaze modalno distinktivna, bez obzira na to što uslijed prozodijskih razlika svaki slavenski jezik ima karakterističnu rečeničnu melodiju.

U ovome prikazu nedostaju usporedbe i pojedinosti koje se mogu obraditi samo u opsežnijem radu ili u supostavnoj slovnici, gdje određeni teorijski pristup određuje način i mjerila razredbe temeljito oprimjerene grade. Ovdje se tek želi upozoriti na određene posebnosti modalne, a u tom okviru poglavito željne, deziderativne »paradigmatike« u slavenskim jezicima,²³ koja bi morala naći mjesta i u suvremenoj hrvatskoj sintaksi.

20 Bauer, Mrázek, Žaža (1960), str. 35.

21 Toporišić (1982), str. 270.

22 U hrvatskim se gramatikama željne rečenice ne ubrajaju slučajno među usklične.

23 Ona je sastavni dio sintaksi većine slavenskih jezika.

Literatura

- Academia (1987), *Mluvnice češtiny 3, Skladba*, Praha.
- Belarуска–ruski složnik (1962), red. K. K. Krapiva, Moskva. (BRS)*
- Čukalov, S. K. (1972): *Russko–bolgarskij slovar'*, Moskva. (ČRB)*
- Čukalov, S. (1960): *Bălgarsko–ruski rečnik*, Sofija. (ČBR)*
- Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V., Znika, M. (1995): *Hrvatska gramatika*, Zagreb.
- Bauer, J., Mrázek, R., Žaža, S. (1960): *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy II, Skladba*, Praha. (BMŽ)*
- Bauer, J., Grepl, M. (1970): *Skladba spisovné češtiny*, Praha. (BG)*
- Brabec, I., Hraste, M., Živković, S. (1961): *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika*, Zagreb.
- Đurović, L. (1956): *Modalnost'*, Bratislava.
- Encyklopedia wiedzy o języku polskim* (1978), red. S. Urbańczyk, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk. (EJP)*
- Grepl, M., (1973): K podstatě modálnosti, *Otázky slovanské syntaxe III*, Brno.
- Grepl, M. (1962): Citová stránka výpovědi, *Slavica pragensia IV, AUC*, Praha, str. 307–312.
- Grepl, M., Karlík, P. (1986): *Skladba spisovné češtiny*, Praha.
- Grochowski, M., Karolak, S., Topolińska, Z. (1984): *Gramatyka współczesnego języka polskiego, Składnia*, Warszawa.
- Gvozdev, A. N. (1968): *Sovremennij russkij literaturnyj jazyk II, Sintaksis*, Moskva.
- Katičić, R. (1986): *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb.
- Klemensiewicz, Z. (1969): *Zarys składni polskiej*, Warszawa.
- Koseska Toszewa, V., Mindak, J. (1984): O dwóch kategoriach modalnych w bułgarskim, polskim i serbochorwackim, *Studia konfrontatywne polsko–południowosłowiańskie, Slavica* 42, str. 75–102. (KTM)*
- Kopečný, F. (1958): *Základy české skladby*, Praha.
- Labocha, J. (1995): *Gramatyka polska III, Składnia*, Kraków. (L)*
- Otázky slovanské syntaxe III* (1973), Brno.
- Pauliny, E., Ružička, J., Štolc, J. (1968): *Slovenská gramatika*, Bratislava. (PRŠ)*
- Pisarkowa, K. (1972): Z historii polskich zdań rozkazujących–proszących (Przykład leksykalizacji i gramatykalizacji), *Z polskich studiów slawistycznych, ser. IV — Językoznawstwo*, str. 35–41. (P)*
- Popov, K. (1974): *Săvremen bălgarski ezik, Sintaksis*, Sofija.
- Pranjković, I. (1993): *Hrvatska skladnja*, Zagreb.
- Pranjković, I. (1995): *Sintaksa hrvatskoga jezika*, Zagreb.
- Rečnik na makedonskiot jazik* (1961–1966), red. B. Koneski, Skopje. (RMJ)*
- Rečnik na săvremennija bălgarski knižoven ezik* (1955–1959), Sofija. (RSBJ)*
- Rusko–český slovník lingvistické terminologie* (1960), Praha.
- Rytel, D. (1982): *Leksykalne środki wyrażania modalności w języku czeskim i polskim*, Wrocław.
- Sesar, D. (1989): O kategorizaciji modalnosti u normativnim sintaksama, *Jezik* 2, s. 39–48.
- Sesar, D. (1992): O mogućnostima kategorizacije partikula u hrvatskom jezičnom standardu, *Suvremena lingvistika* 34, s. 251–261.
- Sesar, D. (1992–1993): Modalni indikatori emocionalnosti na primjeru češko–hrvatskih sintaktičkih usporedbi, *Filologija* 20–21, s. 389–401.
- Simeon, R. (1969): *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Zagreb.

- Słownik języka polskiego* (1978–1981), Warszawa. (SJP)*
Slovník slovanské lingvistické terminologie (1977–1979), Praha.
Slovník slovenského jazyka (1959–1968), Bratislava. (SSJ)*
Slovník ukrajinského jazyka (1970–1976), Kyjiv. (SUM)*
Szober, S. (1962): *Gramatyka języka polskiego*, Warszawa. (Sz)*
Šmilauer, V. (1966): *Novočeská skladba*, Praha. (Š)*
Težak, S., Babić, S. (1992): *Gramatika hrvatskoga jezika*, Zagreb.
Toporišič, J. (1982): *Nova slovenska skladnja*, Ljubljana. (T)*
Toporišič, J. (1984): *Slovenska slovnica*, Maribor. (T)*
Valgina, N. S. (1978): *Sintaksis sovremennogo russkogo jazyka*, Moskva. (V)*
Vinogradov, V. V. (1947): *Russkij jazyk*, Moskva, Leningrad.

(*) Izvori za korpus primjera.

Über desiderative Sätze in den slavischen Sprachen

Durch die Komparation des bestimmten Typs der Wunschaussagen in den slavischen Sprachen werden in dieser Darstellung die strukturellen, syntaktisch–semantischen bzw. modalen Besonderheiten der desiderativen Sprachmittel analysiert und die Feststellungsmöglichkeiten der bestimmten desiderativen »Paradigmatik« erforscht. Die Analyse zeigt, daß die desiderativen Sätze im Sprachsinne keine beliebigen, subjektiven, emotionellen oder psychologischen Kategorien (Ausruffsätze) sind, sondern daß sie wegen der bestätigten Besonderheiten auf der syntaktischen Ebene kategorisiert werden können (ähnlich wie Aussage- und Fragesätze) als eigenständige modal-distinktive Struktur.